

وتوی قطعنامه آتش بس غزه توسط ایالات متحده آمریکا؛ مجوز جنایت بین المللی و نسل کشی در غزه

ابوالفضل حاجی محمدی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۸/۳۰

چکیده

در پی وقوع جنایات گسترده رژیم صهیونیستی پس از رویداد ۷ اکتبر و حملات آن به نوار غزه و جنوب لبنان، نگرانی‌های عمیقی از منظر حقوق بین‌الملل مطرح شده است؛ نگرانی‌هایی که ناظر بر چگونگی پیشگیری از چنین جنایاتی و بهره‌گیری مؤثر از ظرفیت‌های نهادهای فراملی در راستای تحقق عدالت بین‌المللی می‌باشد. جنگ و حملات ارتش اسرائیل علیه منطقه غزه ادامه دارد. روزانه دهها نفر در این منطقه در حملات ارتش اسرائیل کشته یا زخمی می‌شوند که اکثر آنها کودکان، زنان و سالمندان هستند. غزه همچنین از ۱۱ ماه قبل در محاصره کامل ارتش اسرائیل است و ورود هر نوع کالا، غذا، دارو یا کمک‌های بهداشتی پزشکی ممنوع است. در نتیجه منطقه غزه با جمعیت ۲,۳ میلیون نفری با قحطی و کمبود شدید کالا و گرسنگی اهالی آن روبه‌رو است. این طرح خواهان "آتش بس فوری، غیرمشروط و دائم" در غزه و رسیدن کمک‌ها بدون مانع به سراسر این منطقه شده بود. هدف از انجام پژوهش حاضر تحلیل وتوی قطعنامه آتش بس غزه توسط ایالات متحده آمریکا؛ بعنوان مجوز جنایت بین‌المللی و نسل‌کشی در غزه است. روش پژوهش توصیفی تحلیلی و نحوه جمع‌آوری اطلاعات مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و ابزار گردآوری اطلاعات فیش برداری است. نتایج نشان داد اقدام دولت آمریکا بعنوان بزرگترین هم‌پیمان و حامی اسرائیل و همچنین بزرگترین صادرکننده سلاح برای اسرائیل در وتوی قطعنامه آتش بس غزه در شورای امنیت سازمان ملل اقدامی شرم‌آور و «چراغ سبز آمریکا به اسرائیل برای ادامه نسل‌کشی فلسطینیان در غزه» است. گروه‌های حقوق بین‌الملل ایالات متحده را به دلیل ارائه حمایت نظامی و دیپلماتیک که خطر همدستی در جنایات جنگی را به همراه دارد، محکوم کرده‌اند.

واژگان کلیدی

حق وتو، قطعنامه، غزه، جنایت بین‌المللی، نسل‌کشی.

۱. کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران. A.hajimoradi2025@gmail.com

۱. مقدمه

رژیم صهیونیستی از زمان تأسیس تاکنون جنایات زیادی را در سرزمین های اشغالی فلسطین مرتکب شده است. تجاوز و حمله رژیم صهیونیستی به مردم غزه، بدون تردید نقض فاحش قواعد آمره حقوق بین الملل و در زمره جنایات مذکور در اساسنامه های بین المللی است. طبق موازین و مقررات حقوق بین الملل، از جمله قواعد عرفی، کنوانسیونهای چهارگانه ژنو و پروتکل های الحاقی به کنوانسیونهای مزبور، قواعد حقوق بشردوستانه بین المللی و اساسنامه ی دیوان بین المللی کیفری بسیاری از جنایات ارتكابی توسط رژیم صهیونیستی علیه مردم غزه، در زمره ی جنایاتی قرار می گیرد که قابلیت پیگیری و رسیدگی آنها در عرصه ی مجامع بین المللی وجود دارد (طیبی، ۱۴۰۳).

آتش بس ۲۰۲۵ جنگ غزه، عبارت است از تبادل اسرا و آتش بس که برای دومین بار به عنوان تلاشی برای پایان دادن به جنگ اسرائیل و حماس انجام شده است؛ اما ایالات متحده قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل را که خواستار آتش بس فوری و دائمی در غزه بود، و تو کرد و این پنجمین وتوی این کشور از اکتبر ۲۰۲۳ بود در حالی که هر ۱۴ عضو دیگر شورا به آن رأی مثبت دادند. ایالات متحده روز چهارشنبه قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل را که خواستار "آتش بس فوری، بدون قید و شرط و دائمی" در غزه بود، علی رغم حمایت هر ۱۴ عضو دیگر شورا از جمله انگلیس، فرانسه، روسیه و چین و تو کرد. این و تو پنجمین بار از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ است که واشنگتن چنین قطعنامه ای را در شورای امنیت مسدود کرده است. این کشور بار دیگر با ادعای نگرانی ها مبنی بر اینکه اقدام پیشنهادی شامل محکومیت مستقیم حماس یا رسیدگی به درخواست های آزادی اسرا نشده است این و تو را انجام داد. لحظاتی قبل از اعلام رأی مخالف امریکا و تو طرح غزه، ۱۴ کشور و عضو شورای امنیت، به آن، رأی مثبت دادند. بعد از آن نماینده امریکا دست خود را به نشانه مخالف، بالا برد تا با و تو این کشور، طرح غزه با وجود کسب ۱۴ رأی مثبت تصویب نشود. مارک رویو وزیر خارجه آمریکا با دفاع از رأی و تو کشورش گفت طرح غزه، میان حماس و اسرائیل تساوی برقرار کرده بود؛ حماس را محکوم نکرده یا خواهان خلع سلاح و خروج حماس از غزه نشده بود.

۲. تعاریف کلیدواژگان

- حق و تو:

حق و تو در شورای امنیت سازمان ملل متحد حقی است که به ۵ عضو دائمی شورای امنیت سازمان ملل متحد یعنی ایالات متحده آمریکا، بریتانیا، فرانسه، روسیه (پیش از ۱۹۹۱ اتحاد جماهیر شوروی) و چین (پیش از ۱۹۷۱ تایوان) داده شده تا از تصویب هر پیش نویس در این شورا جلوگیری کنند. و تو، اصطلاحی در زبان لاتین به معنای «منع می کنم» است. این واژه برای لغو یکطرفه یک قانون به کار می رود و به این ترتیب و تو قدرت نامحدودی است که می تواند سبب جلوگیری از (جز مورد تصویب شده) تغییرات خاص شود. حق و تو براساس اندیشه برتری صلح بر عدالت در اختیار ۵ عضو دائم شورای امنیت قرار گرفته است (ربکا، ۱۳۹۲).

- قطعنامه:

قطعنامه طرحی پیشنهادی است که توسط مجمعی تصویب می شود. ماهیت قطعنامه عموماً می تواند هر چیزی باشد که به واسطه پیش نویس طرح، پیشنهاد می شود. قطعنامه در نظام حقوقی بین المللی از اعتبار مختلفی برخوردار است. برخی از قطعنامه ها جنبه الزامی و برخی صرفاً جنبه اعلامی یا توصیه ای دارند. قطعنامه های شورای امنیت که بر طبق فصل ۷ منشور ملل متحد صادر می شود، جنبه الزامی دارند. معمولاً قطعنامه های مجمع عمومی سازمان ملل متحد علی رغم این که دارای

اثر حقوقی هستند، از قدرت اجرایی مانند قطعنامه‌های الزام‌آور برخوردار نیستند؛ اما برخی از قطعنامه‌های مجمع عمومی که مرتبط با اداره خود این رکن می‌باشد قطعی و الزام‌آور است (ضیائی بیگدلی، ۱۴۰۳).

- غزه:

غزه (به عربی: غزّة) نام شهری عرب‌نشین در نوار غزه است که در درگیری نیروهای جنبش فتح تحت کنترل گروه حماس درآمد. در انتخابات سال ۲۰۰۵ حماس با رأی قاطع در انتخابات شهرداری‌های غزه پیروز شد. جمعیت شهر غزه ۵۹۰،۴۸۱ نفر است که از اعراب فلسطینی تشکیل شده‌است. حماس از سال ۲۰۰۷ م طرح استقلال غزه از دولت مرکزی فلسطین را مطرح کرد که با واکنش اسرائیل همراه بود. اسرائیل در واکنش به این اقدام، غزه را محاصره و حملات نظامی به غزه را پی‌ریزی کرد.

- جنایت بین‌المللی:

جنایت بین‌المللی به اعمالی گفته می‌شود که ناقض قوانین و هنجارهای بین‌المللی هستند و نقض جدی حقوق بشر و حقوق بشردوستانه محسوب می‌شوند. این جنایات معمولاً در مقیاس وسیع و سازمان‌یافته علیه جمعیت غیرنظامی یا در طول درگیری‌های مسلحانه رخ می‌دهند و شامل جنایاتی مانند نسل‌کشی، جنایت علیه بشریت، جنایات جنگی و تجاوز می‌شوند (دی گازمن^۱، ۲۰۲۰).

- نسل‌کشی:

"نسل‌کشی"^۲ به‌عنوان یک جنایت بین‌المللی شناخته می‌شود و دارای تعریفی قانونی و مشخص است. این اصطلاح، به اعمالی اطلاق می‌شود که با هدف نابودی کامل یا جزئی یک گروه ملی، قومی، نژادی یا مذهبی صورت می‌گیرد. هرگونه اقدام و مبادرت به نابودی و حذف فیزیکی بخش یا کلیت یک گروه نژادی، قومی، ملی، مذهبی یا ایدئولوژیکی توسط یک گروه دیگر است (گیدنز و برد سال، ۱۴۰۱).

۳. نقض‌های حقوق بشری و بشردوستانه رژیم صهیونیستی علیه فلسطینیان

حملات مسلحانه مستمر و بدون تفکیک نیروهای مسلح رژیم صهیونیستی به منطقه مسکونی غزه از ۷ اکتبر تا کنون، با توجه به عضویت رژیم صهیونیستی در کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو ۱۹۴۹، نقض فاحش قواعد بین‌المللی حقوق بشردوستانه می‌باشد. علاوه بر این، با توجه به عرفی قلمدادشدن قواعد و مقررات حقوق بین‌الملل بشردوستانه، رژیم صهیونیستی نمی‌تواند با استناد به عدم عضویت خود در پروتکل‌های الحاقی اول و دوم ۱۹۷۷ و اعلام قصد ترک کردن موقعیت خود به‌عنوان قدرت اشغالگر از سال ۲۰۰۵، از مسئولیت بین‌المللی خود به‌عنوان قدرت اشغالگر شانه خالی کند. رژیم صهیونیستی در اقدامات مسلحانه اخیر خود به غزه، عملاً مرتکب مجموعه متنوعی از نقض‌های قواعد بنیادین حقوق بشردوستانه بین‌المللی در سطحی گسترده شده است، از جمله تخریب بیمارستانها، مراکز آموزشی و فرهنگی، زیرساخت‌های شهری، حملات کورکورانه به منطقه مسکونی غزه و قتل عام حدود ۲۱ هزار نفر از ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار نفر مردم غزه شده و بدین ترتیب با آواره کردن مردم و اعلام قصد کوچاندن جمعیت غزه مرتکب جنایت نسل‌کشی، جنایات جنگی و جنایت علیه بشریت در سطحی گسترده، گردیده است. بر همین اساس می‌توان مسئولیت کیفری آمرین، عاملین و هدایت‌کنندگان جنگ اخیر غزه را به دلیل نقض آشکار اصول و قواعد اساسی حقوق بشردوستانه

¹ DeGuzman

² Genocide

احراز کرد و آنها را طبق ماده ۸ اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی به عنوان جنایتکار جنگی جهت تعقیب و محاکمه مورد توجه قرارداد؛ خصوصاً آنکه عضویت فلسطین در دیوان کیفری بین‌المللی، مبنای صلاحیت این دیوان برای رسیدگی به جنایات مذکور را ایجاد کرده است (توحیدی، ۱۴۰۲).

۴. متن پیشنهادی سه مرحله‌ای آتش بس میان اسرائیل و غزه

در این پیشنهاد، حماس در مرحله اول ۳۳ گروگان اسرائیلی را مطابق معیارهای بشردوستانه آزاد می‌کند. اگر گروگان‌های زنده کافی وجود نداشته باشد، حماس جنازه گروگان‌های مرده را باز خواهد گرداند. معیارهای بشردوستانه شامل آزادی تمام زنان و کودکان، مجروحان و گروگان‌های مسن باقی مانده می‌شود. در ازای هر اسرائیلی آزاد شده، اسرائیل حداقل موظف ۳۰ تا ۵۰ فلسطینی (از کودکان و زنان شروع می‌شود) را آزاد می‌کند. در حین اجرای مرحله اول، اسرائیل باید اجازه رسیدن مقادیر «کافی» کمک‌های بشردوستانه به فلسطینیان آواره را بدهد و آنها بتوانند به خانه‌های خود بازگردند و شروع به خروج تدریجی از غزه کنند. در طول آتش بس موقت، گفتگوها بین دو طرف برای توقف دائمی خصومت‌ها آغاز خواهد شد. در مرحله دوم، اسرائیل آتش بس دائمی را می‌پذیرد و حماس سپس گروگان‌های مرد زنده باقیمانده، اعم از غیرنظامی‌ها و سربازان، را برای تبادل اسرای فلسطینی آزاد می‌کند. در مرحله سوم، بقایای گروگان‌های اسرائیلی تحویل داده می‌شوند. بر اساس پیشنهاد ۵ مه، اسرائیل باید ترک رفح را در نظر گیرد و محاصره نوار غزه تاحدی خاتمه یابد، اما این تعهد در پیشنهاد ۳۱ مه وجود ندارد.

در ۱۰ ژوئن، شورای امنیت سازمان ملل متحد از این پیشنهاد به عنوان قطعنامه ۲۷۳۵ حمایت کرد. در اواخر ژوئن ۲۰۲۴، بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل، اعلام کرد که اسرائیل فقط آتش بس جزئی که شامل پایان دادن به جنگ در غزه نمی‌شود را خواهد پذیرفت (قاسمی، ۱۴۰۳).

۴-۱- تبادل اسراء

- دور اول تبادل

ساعاتی پس از آغاز آتش بس در غزه در روز ۱۹ ژانویه ۲۰۲۵، ده‌ها نیروی نقاب‌دار از گردان‌های عزالدین قسام، شاخه نظامی حماس، با نقاب‌های سیاه و سربندهای سبز خود ظاهر شدند تا سه اسیر اسرائیلی را به خودروهای صلیب سرخ تحویل دهند. در اسرائیل، تصاویر و رفتار نیروهای حماس عده‌ای از مردم اسرائیل را خشمگین کرد و پرسش‌های جدی در مورد اثربخشی کمپین شدید نظامی که علیه غزه اجرا شده بود را برانگیخت. طبق تصاویر منتشر شده، حماس به سه زن گروگان‌هدایایی در قالب ساک‌های کاغذی با لوگوی حماس داد. این هدایا شامل نقشه نوار غزه، تصاویر اسرای زن در دوران اسارت و لوح تقدیر است. یک خبرنگار محلی درباره اولین مرحله تبادل اسراء در شهر غزه گفت: «از فروشنده ده‌ای شنیدم که در یکی از تقاطع‌ها اتفاقی در حال رخ دادن است و نیروهای گردان‌های عزالدین قسام در حال رژه هستند.» مردم به تدریج در محل تجمع کردند تا صف آراییی نیروهای مسلح را تماشا کنند و خبری پخش شد که سه اسیر اول که قرار بود بر اساس توافق آتش بس آزاد شوند، قرار است به آن مکان برده شوند. او افزود: «وقتی مردم متوجه شدند که این محل، نقطه تحویل گروگان‌های اسرائیلی است، شروع به شعار دادن برای گردان‌های عزالدین قسام و رهبران ارشد حماس کردند. آنها با فریاد الله اکبر شادی خود را نشان دادند.»

- دور دوم تبادل

در تاریخ ۲۴ ژانویه، حماس نام چهار سرباز زن اسرائیلی را منتشر کرد که قرار بود بخشی از تبادلی باشند که در ۲۵ ژانویه انجام می‌شد. در ۲۵ ژانویه، این چهار گروگان زن توسط حماس آزاد شدند. این چهار سرباز اسرائیل به سکویی که در میدان فلسطین برپا شده بود، آورده شدند. سکوی کوچکی که با یک میز و چند صندلی آماده شده بود. نیروهای مسلح در آرایشی خاص مستقر شدند تا اسراء را از جمعیت جدا کنند. از اسراء در حالی فیلمبرداری شد که لبخند می‌زدند و به مردم غزه دست تکان می‌دادند. در ویدیویی که شاخه نظامی حماس منتشر کرد، این زنان جوان هنگام دریافت کیسه‌های هدیه از اعضای گردان‌های عزالدین قسام تشکر می‌کردند. در قبال چهار سرباز زن اسرائیلی، ۲۰۰ زندانی فلسطینی از زندان‌های اسرائیل آزاد شدند، شامل ۱۲۱ نفر که محکوم به حبس ابد بودند. حدود ۷۰ نفر از آزادگان فلسطینی به مصر منتقل شدند.

روزنامه وال استریت ژورنال نوشت که حماس می‌خواهد تحویل گروگان‌های اسرائیلی را به نمایشی تحقیرآمیز برای اسرائیل تبدیل کند و این پیام را به جهانیان بفرستد که همچنان کنترل نوار غزه را برعهده دارد. تحلیلگران منطقه ای می‌گویند که هدف حماس در هر دور از آزادی اسراء این است که غزه را رویدادی مفصل تبدیل می‌کند و با نمایش قدرتمندی دشمن خود را تحقیر کند. مخیمر ابوسعده، دانشمند علوم سیاسی از غزه و استاد دانشگاه نورث وسترن در آمریکا گفت: «حماس با وجود خسارات نظامی‌اش پایان نیافته است.» او افزود: «شیوه‌ای که اسراء تحویل داده شدند، نمایشی از قدرت و اقدامی چالش‌برانگیز در برابر اسرائیل بود.»

۴-۲- عقب‌نشینی تدریجی اسرائیل از نتساریم

در ۹ فوریه ۲۰۲۵، ارتش اسرائیل از گذرگاه کلیدی نتساریم که نوار غزه را به دو بخش تقسیم می‌کرد، به تدریج عقب‌نشینی کرد و تقریباً کل شمال این منطقه را ترک کرد؛ اقدامی که در راستای اجرای یک آتش‌بس موقت با حماس و به‌عنوان پیش‌زمینه‌ای برای مذاکرات درباره یک توافق بلندمدت انجام شد. ارتش اسرائیل در بیانیه‌ای اعلام کرد که نیروهایش در حال اجرای توافق برای ترک این گذرگاه هستند تا صدها هزار فلسطینی بتوانند به شمال غزه بازگردند. حماس تأیید کرد که نیروهای اسرائیلی این منطقه را ترک کرده‌اند و در بیانیه‌ای اعلام کرد که این خروج «پیروزی اراده مردم ما» است. اسرائیل این کریدور را در ابتدای جنگ در غزه ایجاد کرد. این منطقه یک منطقه نظامی بسته است که از مرز اسرائیل با غزه تا دریای مدیترانه امتداد دارد و حدود ۶ کیلومتر (۳٫۷ مایل) عرض دارد ارتش اسرائیل در روزهای نخست جنگ دستور تخلیه گسترده شمال غزه را صادر کرده بود و این گذرگاه را به منظور جلوگیری از بازگشت فلسطینیان تحت کنترل داشت.

معین ربانی، عضو غیرمقیم شورای خاورمیانه در امور جهانی، به الجزیره گفت که کریدور نتساریم «نباید آینده‌ای داشته باشد» و «باید ناپدید شود». او گفت: «اسرائیل نه تنها آنچه را که کریدور نتساریم می‌نامند اشغال کرده است، بلکه سازه‌های متعددی در آنجا قرار داده است که نشان‌دهنده عزم آن‌ها برای حفظ حضور دائمی در آنجا بود، تا این توانایی را داشته باشند که نوار غزه را به دو بخش تقسیم کنند و حمل و نقل و حرکت در آن را به اراده خود فلج کنند.» او افزود: «[اسرائیل] این بار نیز شکست خورده است و آن‌ها مجبور به خروج از کریدور نتساریم شده‌اند و امیدواریم هرگز بازنگردند.»

۴-۳- واکنش‌ها به طرح آتش بس

- اسرائیل

در اسرائیل، خانواده‌های گروگان‌های اسرائیلی، از آمریکا خواستند که نتانیاهو را برای پذیرش پیشنهاد مصر و قطر تحت فشار قرار دهد. تظاهرات در تل آویو و اورشلیم آغاز شد. معترضان بزرگراه ایالون در تل آویو را مسدود کردند و از دولت خواستند تا برای آزادی اسرای اسرائیلی به توافق برسد.

وزیر امنیت ملی ایتمار بن گویر و وزیر دارایی بزلال اسموتریچ تهدید کردند در صورتی که اسرائیل با پیشنهاد کابینه جنگ قبل از نابودی حماس موافقت کند، استعفا خواهند داد. یائیر لاپید، رهبر مخالفان، پیشنهاد کرد در صورت امضای این پیشنهاد، از دولت حمایت کند. هزاران نفر روز بعد در تل آویو تجمع کردند تا حمایت خود را از توافق و انتقاد از نتانیاهو اعلام کنند. شاس، یک حزب یهودی افراطی ارتدوکس و بزرگ‌ترین شریک ائتلافی نتانیاهو، گفت که از این توافق حمایت کامل خواهد کرد.

- فلسطین

پس از پذیرش این پیشنهاد از سوی حماس، گروهی از مردم برای جشن در رفح و نوار غزه گرد آمدند. از طرف فلسطینی، این پیشنهاد مورد حمایت محمود عباس، رئیس‌جمهور فلسطین قرار گرفت. مردم غزه از این پیشنهاد حمایت کردند. به گزارش رویترز، مقامات ارشد حماس نسبت به جدیت اسرائیل برای دستیابی به توافق ابراز تردید کردند.

- ایالات متحده

این پیشنهاد توسط نمایندگان طرفدار اسرائیل براد اشنایدر و استنی هویر و سناتور منتقد اسرائیلی پیترو ولس و نماینده گرگ کازار امضا شد. چاک شومر رهبر اکثریت سنا از این توافق حمایت کرد. سناتور لیندسی گراهام با این پیشنهاد مخالفت کرد و استدلال کرد که شکست حماس غیرقابل مذاکره است. نماینده مایک والتز استدلال کرد که حماس با ادامه گفتگو با اسرائیل تقویت خواهد شد.

پس از ترور اسماعیل هنیه، رهبر حماس، جو بایدن، رئیس‌جمهور این کشور گفت که این ترور به مذاکرات آتش بس غزه کمکی نمی‌کند.

- واکنش‌های جامعه جهانی

در ۳۱ ژوئیه ۲۰۲۴، وزارت خارجه مصر اعلام کرد که ترور اسماعیل هنیه رهبر حماس نشان می‌دهد که اسرائیل هیچ اراده سیاسی برای آتش بس ندارد. رجب طیب اردوغان رئیس‌جمهور ترکیه از پذیرش پیشنهاد مصر و قطر توسط حماس استقبال کرد و ابراز امیدواری کرد که اسرائیل نیز همین کار را انجام دهد. امانوئل مکرون، رئیس‌جمهور فرانسه از نتانیاهو خواست با حماس به آتش بس و گروگان‌گیری دست یابد. عبدالله بن زاید آل نهیان، وزیر امور خارجه امارات متحده عربی از میانجیگری های مصر و قطر حمایت کرد و امیدوار بود که این پیشنهاد منجر به پایان دادن به جنگ و رنج فلسطینیان شود. پیشنهاد اسرائیل توسط امانوئل مکرون رئیس‌جمهور فرانسه، جاستین ترودو نخست‌وزیر کانادا، اورسولا فون در لاین رئیس کمیسیون اروپا و دیپلمات‌هایی از بریتانیا و آلمان تأیید شد.

اسماعیل بقائی، سخنگوی وزارت خارجه ایران، در واکنش به نقض آتش بس در جنوب لبنان، ضمن یادآوری صدها مورد نقض توافق آتش بس توسط اسرائیل طی شصت روز گذشته، جنایت اخیر آن کشور را اوج عهدشکنی و نقض

فاحش حقوق بشردوستانه و مصداق روشن جنایت جنگی دانست و مسئولیت آمریکا و فرانسه به‌عنوان ضامنان و ناظران توافق آتش‌بس را مورد تأکید قرار داد (قیدری و سهیلی نجف آبادی، ۱۴۰۳).

۵. وتوی قطعنامه شورای امنیت، چراغ سبز آمریکا برای ادامه نسل‌کشی فلسطینیان

در هفته اول جنگ، ارتش اسرائیل ۶۰۰۰ حمله هوایی در سرتاسر غزه انجام داد که در آنها بیش از ۳۳۰۰ غیرنظامی کشته و بیش از ۱۲۰۰۰ زخمی شدند. این حملات به مکان‌های حفاظت‌شده خاص از جمله بیمارستان‌ها، بازارها، اردوگاه‌های پناهندگان، مساجد، مراکز آموزشی و کل محله‌ها اصابت کرد. گروهی از گزارشگران ویژه سازمان ملل اظهار کردند که حملات هوایی بی‌رویه اسرائیل «طبق قوانین بین‌المللی اکیداً ممنوع است و جنایت جنگی محسوب می‌شود. در ادامه جهت آتش بس فوری در شورای امنیت سازمان ملل متحد قطعنامه‌ای به رأی گذاشته شد که با حق وتوی ایالات متحده آمریکا تصویب نشد.

این قطعنامه که با حمایت مشترک الجزایر، دانمارک، یونان، گویان، پاکستان، پاناما، کره جنوبی، سیرالئون، اسلوانی و سومالی ارائه شد، وضعیت انسانی در غزه را «فاجعه‌بار» توصیف کرد. این قطعنامه خواستار «رفع فوری و بی‌قید و شرط همه محدودیت‌ها بر ورود کمک‌های بشردوستانه به غزه و توزیع ایمن و بدون مانع آن در مقیاس وسیع، از جمله توسط سازمان ملل و شرکای بشردوستانه» شد.

سرپرست نمایندگی آمریکا در سازمان ملل متحد (دوروئی شیا) قبل از رأی‌گیری گفت "امریکا توضیح داد که از طرحی که حماس را محکوم نکند و خواستار خلع سلاح این گروه و خروج آن از غزه نشود حمایت نمی‌کند. وی ادامه داد: چنین طرحی می‌تواند به تلاش‌های آمریکا برای میانجیگری برای آتش بس آسیب وارد کند. آمریکا بزرگترین هم‌پیمان و حامی اسرائیل است. آمریکا همچنین بزرگترین صادرکننده سلاح برای اسرائیل است.

تنها در روز چهارشنبه (روز وتو آمریکا علیه طرح غزه) حملات اسرائیل باعث کشته شدن ۴۵ فلسطینی شد. یک نظامی اسرائیلی هم چهارشنبه در درگیری‌های غزه کشته شد. در حملات حدود ۱،۵ سال اسرائیل به غزه بیش از ۵۰ هزار نفر کشته شده‌اند.

سفیر بریتانیا در سازمان ملل متحد (باربرا وودوارد) از تصمیمات دولت اسرائیل برای گسترش عملیات نظامی خود در غزه و اعمال محدودیت‌های شدید برای ورود کمک‌های انسان‌دوستانه به این منطقه انتقاد کرد و گفت چنین اقداماتی، غیرقابل توجیه و نامتناسب هستند که منجر به نتایج عکس می‌شود.

"دانی دانون" سفیر اسرائیل در سازمان ملل متحد هم در جلسه شورای امنیت خطاب به کشورهای که به طرح غزه رای مثبت دادند گفت "تسلیم شدن را انتخاب کردید. راهی را انتخاب کردید که به صلح منجر نمی‌شود بلکه به افزایش تروریسم منتهی می‌شود (حسینی اکبرنژاد، ۱۴۰۳).

۵-۱- واکنش سازمان عفو بین‌الملل به وتوی پیش‌نویس قطعنامه شورای امنیت

تارنمای سازمان عفو بین‌الملل به نقل از «اگنس کالامار» دبیر کل این سازمان در واکنش به تصمیم دولت آمریکا برای وتوی پیش‌نویس قطعنامه شورای امنیت نوشت: وتوی شرم‌آور ایالات متحده که یکی از اقدامات در فهرست بلند اقدامات این کشور است، چراغ سبز به (رژیم) اسرائیل است تا به نسل‌کشی فلسطینی‌ها در غزه و گرسنگی دادن به غیرنظامیان فلسطینی و ایجاد شرایطی برای نابودی آنان ادامه دهد.

کالامار افزود: ایالات متحده آمریکا فرصت مهم دیگری را برای درخواست از (رژیم) اسرائیل جهت پایان دادن به خونریزی غیرنظامیان از دست داده است. جلوگیری از اقدام شورای امنیت سازمان ملل برای پایان دادن به گرسنگی و رنج هولناک، آزادی گروگان‌ها و لغو محدودیت‌های خفه‌کننده اسرائیل بر روند کمک‌رسانی، چه توجیهی دارد؟

دبیر کل عفو بین‌الملل اظهار داشت: جان بیش از ۲ میلیون فلسطینی در خطر است: نوزادان و کودکانی که به دلیل علائم سوء تغذیه در بیمارستان بستری هستند؛ ده‌ها هزار کودک که با شکم خالی می‌خوابند؛ خانواده‌هایی که هفته‌هاست به آرد دسترسی ندارند؛ مادرانی که آنقدر دچار سوء تغذیه هستند که نمی‌توانند به نوزادان خود شیر بدهند؛ غیرنظامیان مجروح که از تجهیزات پزشکی نجات‌بخش محرومند؛ و پدرانی که در شرایط غیرانسانی ساعت‌ها پیاده‌روی می‌کنند تا یک بسته غذا جمع‌آوری کنند، بدون این که بدانند آیا اصلاً به خانه و پیش فرزندانشان برمی‌گردند یا خیر؟

(رژیم) اسرائیل به عنوان قدرت اشغالگر، طبق قوانین بین‌المللی تعهد آشکاری دارد که اطمینان حاصل کند جمعیت ساکن در سرزمینی که تحت کنترل دارد، به غذا، دارو و سایر مایحتاج ضروری برای بقای خود دسترسی کافی دارند. (رژیم) اسرائیل بارها از این اقدام خودداری کرده است. همه کشورها، از جمله آمریکا موظف هستند که از نسل‌کشی جلوگیری کنند؛ برای پایان دادن به این نسل‌کشی همکاری کرده و عاملان آن را مجازات کنند.

کالامار افزود: طرح کمک‌های بشردوستانه نظامی اسرائیل که توسط بنیاد بشردوستانه غزه تحت حمایت آمریکا اجرا می‌شود، پاسخ مناسبی نیست زیرا با اصول بشردوستانه و قوانین بین‌المللی مغایرت دارد. خطر، ناکارآمدی و فساد مطلق این طرح به طرز دردناکی آشکار شد زیرا ده‌ها فلسطینی که بسیاری از آنها تنها نان‌آور خانواده‌های خود هستند، هنگام تلاش برای دسترسی به غذا کشته یا زخمی شدند. هیچ چیز جز لغو همه محدودیت‌های ورود کمک‌های بشردوستانه کافی نیست. دبیر کل عفو بین‌الملل از واشنگتن خواست سهم خود را برای پایان دادن به این فاجعه ساخته دست بشر که خود در آن سهیم بوده است، انجام دهد. وی گفت: ایالات متحده باید فوراً انتقال سلاح و کمک‌های نظامی را متوقف کند، (رژیم) اسرائیل را برای لغو تمام محدودیت‌های کمک‌رسانی زیر فشار قرار دهد و برای آتش‌بس فوری از سوی همه طرف‌ها تلاش کند. بقای ۲,۲ میلیون فلسطینی در غزه به این امر بستگی دارد.

۵-۲- واکنش حماس به وتوی قطعنامه آتش بس

جنبش مقاومت اسلامی فلسطین (حماس) در بیانیه‌ای اقدام آمریکا در استفاده از حق وتو علیه قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل برای توقف فوری جنگ در غزه را به شدت محکوم و تاکید کرد که این وتو نشان‌دهنده جانبداری کورکورانه دولت آمریکا از رژیم اشغالگر صهیونیستی و حمایت آن از جنایات ضد بشری این رژیم در غزه و چراغ‌سبزی به نتانیاهو برای ادامه نسل‌کشی است. دفتر رسانه‌ای دولتی در نوار غزه هم در بیانیه‌ای اعلام کرد که وتوی قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل متحد لکه‌ننگ جدیدی در کارنامه آمریکا است. گروه حماس، وتو آمریکا را محکوم و آن را "تجسم طرفداری کورکورانه دولت آمریکا از دولت فاشیست اشغالگر و حمایت از جرایم ضدانسانی آن در غزه است.

در آبان سال گذشته نیز آمریکا طرح مشابهی درباره غزه را وتو کرد. آن طرح هم ۱۴ رای مثبت از ۱۵ عضو شورای امنیت دریافت کرد اما تنها به دلیل یک رای مخالف آمریکا، وتو شد و شکست خورد. آن طرح پیشنهادی خواستار آتش بس فوری در غزه، عقب‌نشینی ارتش اسرائیل از غزه و آزادی اسیران اسرائیلی در غزه شده بود.

نتیجه‌گیری

درگیری در غزه ذیل قوانین جنگی یا مجموعه‌ای از حقوق بین‌الملل که به عنوان حقوق بشردوستانه بین‌المللی نیز شناخته می‌شود، قرار می‌گیرد. این قواعد که مورد توافق دولت‌ها قرار گرفته‌اند، بین ملاحظات ضروری نظامی و انسانیت موازنه برقرار کرده و محدودیت‌هایی را بر اقدامات طرف‌های یک درگیری مسلحانه اعمال می‌سازند. ارتکاب مصادیق مختلف جنایت بین‌المللی که طبق اساسنامه ی دیوان، این مرجع صلاحیت رسیدگی به آنها را دارد و بر اساس ماده ۵ این اساسنامه عبارتند از: جنایت نسل‌کشی، جنایت تجاوز، جنایت جنگی و جنایت علیه بشریت، توسط رژیم اشغالگر صهیونیستی اثبات گردید و بیان شد که اگرچه رژیم صهیونیستی عضو اساسنامه کیفری بین‌المللی نمی‌باشد، ولی اغلب جرایمی که رژیم صهیونیستی در نوار غزه مرتکب شده است با اساسنامه دیوان بین‌المللی منطبق می‌باشد و علیرغم عدم امضا و تصویب اساسنامه رم بوسیله رژیم صهیونیستی، نه تنها اساسنامه رم را می‌توان سندی معتبر برای تعریف و تبیین جنایت علیه بشریت برشمرد؛ بنابراین تعقیب و محاکمه جنایتکاران صرف نظر از ملیت یا الحاق و عدم الحاق یک دولت به معاهدات و کنوانسیونهای بین‌المللی امکان‌پذیر می‌باشد.

شورای امنیت سازمان ملل متحد در نشست ۴ ژوئن ۲۰۲۵ خود به وقت محلی نیویورک، نتوانست پیش‌نویس قطعنامه‌ای با هدف آتش بس فوری، بدون قید و شرط و دائمی در غزه و آزادی همه اسرا را تصویب کند. در رأی‌گیری در این جلسه، ۱۴ عضو از ۱۵ عضو شورای امنیت به قطعنامه رای مثبت دادند اما آمریکا، عضو دائم و دارای حق وتوی این شورا، به این قطعنامه رای منفی داد و مانع تصویب قطعنامه شد. این اولین وتو توسط واشنگتن از زمان آغاز به کار دونالد ترامپ رئیس‌جمهور آمریکا در ژانویه ۲۰۲۵ است. این رأی‌گیری در حالی انجام شد که اسرائیل عملیات نظامی خود را پس از پایان یک آتش بس دو ماهه در ماه مارس از سر گرفته است. قطعنامه جدید، «خواستار آتش بس فوری، بدون قید و شرط و دائمی در غزه است که توسط همه طرف‌ها رعایت شود.» این قطعنامه همچنین خواستار «آزادی فوری، آبرومندانه و بدون قید و شرط همه گروگان‌های اسیر حماس و سایر گروه‌ها» است. این قطعنامه پیشنهادی با تأکید بر «وضعیت فاجعه‌بار انسانی» در سرزمین فلسطین، علاوه بر این خواستار لغو همه محدودیت‌های ورود کمک‌های بشردوستانه به غزه است.

موضع آمریکا چراغ سبزی به بنیامین نتانیاهو جنایتکار جنگی تحت تعقیب دادگاه بین‌المللی کیفری می‌دهد تا به نسل‌کشی وحشیانه علیه غیرنظامیان بی‌گناه در غزه ادامه دهد و نشان‌دهنده مشارکت کامل آمریکا در این جنایت است. در حالی که کمک‌رسانی به غزه همچنان با محدودیت‌های رژیم اسرائیل مواجه است و سازمان‌های بین‌المللی در خصوص قحطی در حال گسترش هشدار داده‌اند، مانع تراشی آمریکا در برقراری آتش بس در این منطقه موجب تشدید بحران‌های انسانی می‌شود.

دوروتی شیا، معاون سفیر ایالات متحده از وتوی این قطعنامه دفاع کرد و پیش‌نویس آن را «غیرقابل قبول» خواند و موضع واشنگتن را تکرار کرد که هیچ قطعنامه‌ای حمایت نخواهد شد مگر اینکه صریحاً حماس را محکوم کند، خواستار خلع سلاح آن و خروج آن از غزه شود. این در حالی است که بحران انسانی گریبانگیر بیش از ۲ میلیون ساکن غزه شده و قحطی اکنون متوجه تمامی ساکنان این باریکه است و کمک‌ها به دنبال محاصره ۱۱ هفته‌ای اسرائیل تنها به صورت محدود وارد غزه می‌شود.

منابع

- توحیدی، احمدرضا (۱۴۰۲). نقض‌های حقوق بشری و بشردوستانه رژیم صهیونیستی علیه فلسطینیان از ۷ اکتبر ۲۰۲۳، مجله حقوقی بین‌المللی، دوره ۴۰، شماره ۷۱ (پائیز) - شماره پیاپی ۷۱: ۲۰۳-۲۱۸.
- حسینی اکبرنژاد، هاله (۱۴۰۳). احراز نقض فاحش حقوق بشر و ارتکاب جنایات بین‌المللی علیه مردم غزه قبل و بعد از ۷ اکتبر در رویه نهادهای حقوق بشری، مطالعات سیاسی جهان اسلام، دوره ۱۳، شماره ۱ - شماره پیاپی ۴۹: ۱۳۹-۱۶۷.
- طیبه، حمیده (۱۴۰۳). جنایات احتمالی ارتكابی در جنگ غزه ۲۰۲۳ در تطبیق با دیوان کیفری بین‌المللی، یازدهمین کنفرانس بین‌المللی و ملی مطالعات مدیریت، حسابداری و حقوق، تهران.
- ضیائی بیگدلی، محمدرضا (۱۴۰۳). حقوق بین‌الملل عمومی. تهران: گنج دانش.
- قاسمی، پیام (۱۴۰۳). توسعه حقوقی مفهوم «جرائم علیه بشریت» و «جنایت جنگی» در پرتو جنگ غزه و پیگرد حقوقی اسرائیل، دانشنامه فقه و حقوق تطبیقی، دوره ۲ شماره ۱، پیاپی ۳: ۲۸-۴۵.
- قیدری، زهرا؛ سهیلی نجف آبادی، سهیل (۱۴۰۳). جنایت نسل‌کشی در در نوار غزه توسط اسرائیل در دیوان بین‌المللی دادکستری، اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوظهور در مدیریت و حقوق با رویکرد شعار سال، تهران.
- گیدنز، آنتونی؛ برد سال، کارن (۱۴۰۱). جامعه‌شناسی، ترجمه حسن چاوشیان، تهران، نشر نی.
- والاس، ربکا «حقوق بین‌الملل» (۱۳۹۲). سید قاسم زمانی و مهناز بهرام‌لو، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی.
- Margaret M. DeGuzman (2020). "Crimes Against Humanity" Research Handbook on International Criminal Law, Bartram S. Brown, ed., Edgar Elgar Publishing.